

JUBILEJNA MONOGRAFIJA, POSVEČENA DELU MILKA MATIČETOVEGA

Med terenom in kabinetom / Tra ricerca sul campo e studio a tavolino. Ur. Marija Stanonik, Han Steenwijk. Padova: Libreria Editrice Università di Padova, 2022. 510 str.

Namen in cilj dela. Obeležnje stoletnice rojstva filologa v najširšem smislu akad. Milka Matičetovega (1919–2014) je bil zagotovo dovoljšen razlog za organizacijo dveh simpozijev o njegovem delu in delovanju sploh. Ljubljanski simpozij v septembru 2019 je bil zastavljen v duhu obeležnja konstituiranja slovenske slovstvene folklore s taistim naslovom, simpozij v Padovi v decembru 2019 pa je stoletnico svojega slovenskega študenta Matičetovega pomenljivo združil še s stoletnico slovenske univerze v naslov Slovenska znanost v Italiji: zapuščina etnologa Milka Matičetovega, bivšega študenta Univerze v Padovi. Oba simpozija sta se tako vsebinsko kot dogodkovno dopolnjevala, njun vezni člen pa je bil Milko Matičetov z vsemi raziskovalnimi področji, kamor je posegel s svojim delovanjem. Uspeh je raziskovalno povezati stoletno univerzo v Ljubljani z eno najstarejših univerz v Evropi, trajnost pa mu daje obravnavana monografija zbranih razprav. In pri tem je bistveno tudi to, da trideset domačih in tujih avtorjev različnih starosti v navezavi ali povezavi z zasnovami ali določenimi ugotovitvami Matičetovega opisuje in hkrati odkriva in problematizira nadaljnji razvoj novih strokovnih področij in tudi različnih podpodročij znotraj etnologije. V povezavi z Matičetovim je treba še posebej omeniti zlasti raziskovalno in študijsko osamosvajanje slovstvene folkloristike in v zadnjem desetletju, ki je bilo deloma tudi še njegovo, tudi zametke slovenske etnolingvistike.

Kratek zgradbeno-vsebinski popis. Milko Matičetov je bil eden izmed tistih srečnežev, ki poleg sicer težkega in tudi bridkega vsakdanjega življenja, vzporedno dobesedno živijo še svoje strokovno delo. In zato jim je stroka kar celoživljenjski poklic, in zato je tudi njegov življenjski poklic lahko bil tako obširen in raznolik; potrebni pa sta še radoživost z dolgoživostjo. Ta širina Matičetovega življenjskega poklica je dovolj jasno zajeta tudi v vsebinah štirih poglavij. Prvo z naslovom *Rezija, rezijanščina in terščina* je povezano z jezikoslovnimi temami, ki so bile jubilanu najbližje, in tu imata osrednjo vlogo *Rezija* in *rezijanščina*. Odzvali so se avtorji, ki jim je ta pokrajina tako z jezikovnega in jezikoslovnega kot z ožjega narečjeslovnega vidika blizu: Rosanna Benacchio, Malinka Pila, Han Steenwijk, Matej Šekli, Danila Zuljan Kumar in Marjanka Ban. Drugo poglavje, naslovljeno kot *Življenje in delo Milka Matičetovega*, je opis in komentar njegovega dela in tudi načina delovanja. To so vsaj večinoma prispevki raziskovalcev, od katerih so vsaj nekateri izmed njih lahko tekom sobivanja in sodelovanja z Matičetovim izoblikovali tako človeški kot tudi poglobljeni in zato problemski odnos do njegovega strokovnega delovanja; to so Marko Snoj, Marija Stanonik, Andreja Žele, Marjeta Pisk, Polona Liberšar, Irena Uršič, Barbara Ivančič Kutin, Monika Kroprej Telban, Saša Babič, Karin Marc. In jubilan bi zagotovo soglašal, da zmožnost bolj problemskega pristopa posledično omogoča tudi nadaljnjo nadgradnjo njegovega dela, kar pa je za razvoj stroke in njenih podpodročij odločilnega pomena.

V tretjem poglavju z naslovom *Sadovi znanstvenega dela Milka Matičetovega v Reziji in drugod v zamejstvu* so prispevki raziskovalcev, ki so bili tudi dolgoletni prijatelji M. Matičetovega, in ne samo njegovi tesni sodelavci. Zato tudi znajo vsebinskost tega sodelovanja uspešno nadaljevati in prenašati še na druga bolj ali manj sorodna področja svojega raziskovanja in delovanja nasploh. To so Martina Piko-Rustia, Ljiljana Marks, Roberto Dapit, Viljena Devetak, Živa Gruden in Luigia Negro. S tem seveda ne samo kontinuirano osmišljajo delo jubilara, ampak tudi metodološko in raziskovalno bogatijo svoja specialistična področja znanstvenega

in strokovnega delovanja. Še zlasti metodološko delo M. Matičetovega je kot neodtujljiva in celo bistvena sestavina njegovih terenskih izkušenj in raziskav poudarjeno v četrtem vsebinskem razdelku z naslovom *Slovstvena folklorja in literarnost po drugih slovenskih pokrajinah in po svetu*. Raziskovalna vodila Matičetovega so se povzemala in ustrezno nadgrajevala tudi za preučevanja in ustrezno predstavljanje podobnih slovstvenih pojavov, na katere opozarjajo Herta Maurer-Lausegger, Manja Miklavc, Mirjam Mencej, Breda Vidmar Mandič, Maruša Stoklasa Drečnik, Anja Štefan, Andreja Bezjak in Magdalena K. Kargul.

Skratka, kar je problematiziranja in tudi polemiziranja v tej monografiji, se ga Milko Matičetov »do zadnjega«, kot bi rekli, ne bi branil. Njegovo veselje do razpravljanja je bilo tudi del njegove radoživosti, ki se je počasi in odmerjeno zlivala v dolgoživost. S svojim širokim dolgoletnim slovstvenim mreženjem na terenu je stalno potrjeval, da zelo verjame v moč besede, kar je tudi nagajivo povzel z zapisom kraškega pregovora »Jezik je majhna prata, ma dobro ošlata«.

Izbrani vsebinski poudarki s komentarjem. Ob branju ali zgolj pregledovanju monografije lahko ugotovljamo, da skorajda vsak izmed prispevkov na svoj način nadaljuje raziskovalno vsebino, na katero je opozoril ali pa se je je lotil Matičetov. Kot filologa ga je pritegnil glagol, ki kot dinamična beseda usmerja in oblikuje vse drugo ubesedeno, in zanimalo ga je »obnašanje« rezijanskih glagolov; v prispevkih se razprava nadaljuje (R. Benacchio, M. Pila). Nadaljuje se tudi razprava o nemških izposojenkah v rezijanščini, in sicer z rekonstrukcijo razvoja rezijanskih samoglasnikov (H. Steenwijk). Matičetovega so pritegovala lastna imena, zlasti z vidika glasovnih rekonstrukcij in možnih etimoloških osvetlitev, zato je zbir družinskih in hišnih imen v Solbici nekakšen poklon njegovi strasti (M. Šekli). Svojevrstna pozornost jubilarantu, ki je tudi sam rad razlagal lastna imena, in med njimi tudi primke, je, da je v monografijo vključena študija o njegovem priimku Ukmar (M. Snój). Svoje jezikoslovno znanje in razgledanost je M. Matičetov izrazil v mnogih razlagah narečne leksike, vezane zlasti na področje Rezije (D. Zuljan Kumar), in pa seveda rodnega Krasa. Zelo temeljito raziskovalno in umetniško (v pesnjenju) se je zavzel za rodnega škržada, ki ga je za neko daljše obdobje tako prevzel, da nas je vse po malem vključil v to svojo raziskovalno zgodbo (M. Stanonik). Vse od najzgodnejšega zbiranja in beleženja slovstvenega gradiva med ljudmi na terenu še v dijaških letih (B. Ivančič Kutin) in s tvornim delovanjem za ohranitev slovenstva v času druge svetovne vojne (I. Uršič) je s stalnim pisanjem in objavljanjem potrjeval predanost slovenskemu jeziku in ohranjanju slovenstva. In dolgoletna strokovna in hkrati prijateljska povezovanja med vabljivim in nadvse koristnim terenskim delom so od začetka devetdesetih naprej odkrivala tudi, da se slovenska jezikovna skupnost v Italiji in z njo tudi družbeno-kulturna realnost v Reziji spreminjata, in da je to novo stanje potrebno sprotne predstavitve in opredelitve, tako z jezikovnega kot širše kulturnega vidika (R. Dapit).

Za to mednarodno monografijo je posebnega pomena tudi kronološki prispevek o študiju slovenistike na Univerzi v Padovi s poimenskim pregledom diplomantov med leti 1937 in 2012 (P. Liberšar).

Ob domišljeno zastavljenih vsebinskih poglavjih, čeprav vključujejo različne avtorje z različnimi pristopi, bralca zaskomina po še več česa, po še večji poglobljenosti kakšnega tu zgolj načetega vprašanja. Vendar ob tem je treba priznati, da so tovrstne želje lahko posledica samo dobre knjige, ki je pač sposobna sprožiti nadaljnja razmišljanja in ideje. Zaradi tega vse priznanje obema urednikoma, Mariji Stanonik in Hanu Steenwijku, ki sta hkrati tudi soavtorja uvodnega dela in soavtorja vsak svojega prispevka med razpravljalci.

Za sklep. Monografija, ki je uokvirjena v spominsko obeležje dela in življenja filologa Milka Matičetovega, predstavlja zbir razprav in predstavitev, ki opisujejo, komentirajo in deloma tudi problemsko analizirajo zlasti področja slovstvene folklorje, z njo tudi etnolingvistike,

posegajo pa tudi v področja narečjeslovja in etimologije. To je torej zbir filološkega delovanja v najširšem smislu, kot ga je dejansko živel Milko Matičetov, v stalnem in čim bolj naravnem združevanju vsakdanjega, raziskovalnega in umetniškega. Izid monografije sta tako strokovno kot tudi finančno podprla Oddelek za jezikoslovne in literarnovedne študije Univerze v Padovi in Slovenska akademija znanosti in umetnosti. In tovrstnih mednarodnih strokovnih sodelovanj na najvišji akademski ravni, ki bi se sinergijsko zaokroževala s koristno oz. strokovno uporabno publikacijo, si lahko v nadaljevanju samo želimo.

Andreja Žele

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani;
ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša
andreja.zele@ff.uni-lj.si
DOI 10.57589/srl.v70i2.4030